

Державне управління та право / Актуальні проблеми державного управління

Мороз С.А.

*науковий співробітник Навчально-науково-виробничого центру Національного
університету цивільного захисту України*

Україна, м. Харків

УДК 354:378.005.6

**Інтернаціоналізації вищої освіти як показник рівня розвитку її
якості: державно-управлінський аспект**

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблематика якості вищої освіти, у тому чи іншому аспекті позиціонування свого складного та багатогранного змісту, постійно перебуває у межах кола професійної уваги МОН України. Наприклад, питання підвищення якості надання вітчизняними ВНЗ освітніх послуг, стали предметом обговорення під час зустрічі Міністра освіти і науки України Л. Гриневич з Послом Держави Кувейт в Україні Рашидом Хаммадом Аль-Адвані. Зокрема, Л. Гриневич звернула увагу на потенціали інтернаціоналізації вищої освіти в Україні для її подальшого розвитку та визначила найбільш актуальні проблеми відповідного процесу, а саме: неефективна міграційна політика держави щодо вирішення питань вступу та навчання іноземних студентів; складність процедур залучення іноземних професорів до викладацької діяльності у межах організаційної структури вітчизняних ВНЗ. Наведені вище фактори впливу на динаміку інтернаціоналізації вищої освіти України не є вичерпаними, а ні за своєю кількістю, а ні за своїм змістом. Така наша позиція обумовлюється припущенням про те, що спрощення процедур вступу до вітчизняних ВНЗ аж ніяк не вплине на збільшення кількості іноземних студентів, так само як і спрощення процедур працевлаштування іноземних викладачів не забезпечить збільшення їх кількості у вітчизняних ВНЗ.

Основна мета статті. За результатами аналізу кількості іноземних студентів, які навчаються в Україні, визначити рівень інтернаціоналізації

системи вищої освіти, а також сформулювати узагальнення щодо показника частки іноземних студентів та напрямів підвищення якості відбору кандидатів на навчання з числа абітурієнтів із закордону.

Виклад основного матеріалу. На підтвердження наведеного нами вище припущення про відсутність прямого зв'язку між рівнем інтернаціоналізації вищої освіти та міграційною політикою конкретної держави, вважаємо за можливе навести приклад США. Більш ніж жорстка візова політика цієї країни не перешкоджає, а ні зменшенню кількості іноземних вчених які б бажали укласти трудову угоду з американськими ВНЗ, а ні процесу щорічного збільшення іноземних студентів в університетах США. За результатами досліджень фахівців Інституту міжнародної освіти (ІЕ) 7,1% іноземних студентів обирають університети США як місце здобуття вищої освіти. Кількість іноземних студентів, які навчаються в коледжах і університетах США у 2015 році вперше за історію країни перевищила позначку в 1 млн., що у зіставленні з чисельністю населення може бути подано у вигляді пропорції: 1 іноземний студент на 320 мешканців США. Для порівняння в Україні навчається лише 61 тис. іноземних студентів, що за умови співвіднесення з кількістю мешканців України характеризується співвіднесенням: 1 іноземний студент на 700 мешканців України.

Слід прийняти до уваги, що світова практика функціонування університетів не містить норм щодо обґрунтованої частки іноземних студентів, хоча більшість з іноземних ВНЗ вважають за доцільне забезпечити її на рівні 12-15%. Наприклад, за інформацією Міністерства освіти, культури і науки Голландії, в 2015–2016 роках частка іноземних студентів в країні, по відношенню до студентів з Голландії, становить 10,7%, в Австрії частка іноземних студентів дорівнює 15,5%, у Швейцарії та Великобританії – 14,9 % та 15,3% відповідно [3]. Серед лідерів за кількістю іноземних студентів в системі вищої освіти традиційно позиціонують США (19,7%), Німеччина (8,6%), Франція (8,2%) та Австралія (7%) [2]. При прийнятті до уваги загальної кількості студентів у вітчизняних вишах, частка іноземних студентів

обраховується приблизно на рівні 4,4%. Слід звернути увагу, що майже саме такий відсоток іноземних студентів навчається в університетах Канади (4,4%) та Японії (4,2%). Цілком очевидно, що стан розвитку вітчизняної системи вищої освіти дозволяє залучати до її меж порівняно достатню кількість іноземних студентів, хоча ми не можемо не звернути увагу на рівень розвитку людського потенціалу тих країн, громадяни яких традиційно обирають Україну місцем отримання вищої освіти. За інформацією Українського державного центру міжнародної освіти МОН України, до так званого ТОП-10 країн за походженням іноземних студентів, станом на 01.01.2016, входять: Азербайджан (10313 осіб), Туркменістан (9806 осіб), Індія (6138 осіб), Нігерія (3596 осіб), Марокко (3427 осіб), Грузія (2860 осіб), Йорданія (2519 осіб), Ірак (2458 осіб), Китай (2084 осіб), Узбекистан (1717 осіб) [1]. Безумовно, ми не можемо визначати рівень підготовки осіб в залежності від країни їх походження. Разом з тим, наведені вище країни за статистикою міжнародних експертних агенцій не є лідерами у галузі освіти, а відповідно й загальний рівень підготовки їх абітурієнтів традиційно не є високим.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок. Приймаючи до уваги вище наведене, можемо сформулювати такі основні висновки.

По-перше, слід визнати, що показник частки іноземних студентів є похідним від якості освітнього та інституціонального середовища відповідної країни, а отже діяльність суб'єктів управління системою вищої освіти повинна бути зосереджена не стільки на збільшенні частки іноземних студентів, скільки на підвищенні рівня надання освітніх послуг, адже саме якість вищої освіти у тій чи іншій країні у кінцевому випадку сприяє збільшенню кількості іноземних студентів. Отже, кількість іноземних студентів є одним з основних показників рівня інтернаціоналізації вищої освіти та індикатором її якості.

По-друге, серед загальнообов'язкових правил щодо порядку прийняття вітчизняними ВНЗ на навчання іноземців, слід передбачити норму щодо рівня володіння абітурієнтом мовою викладання навчальної програми. Крім того, слід розглянути можливість обмеження на вступ тих осіб, які мають низький

середній бал за результатами навчання у середній школі. Ця норма може бути розглянута на рівні перехідної (тимчасової) до традиційної у світовій практиці системи складання іноземцями вступних іспитів. На наше переконання запровадження державою вище наведених норм, суттєво підвищить не лише якість відбору кандидатів на навчання з числа іноземців, а і сприятиме підвищенню якості вітчизняної вищої освіти.

Серед перспективних напрямів в організації подальших наукових пошуків, слід звернути увагу на ті з них, які пов'язані з визначенням місця та ролі держави у забезпеченні інтернаціоналізації вищої освіти.

Література

1. Динаміка змін кількості іноземних студентів в Україні (на 01.01.2016) [електронний ресурс] / Актуальні статистично-аналітичні показники надання освітніх послуг іноземцям // Український державний центр міжнародної освіти МОН України. – Режим доступу: <http://intered.com.ua/Актуальні-статистично-аналітичні-показники>
2. Курій Л. Інтернаціоналізація вищої освіти як засіб формування людського потенціалу в контексті міжнародних міграційних процесів [Електронний ресурс] / Лілія Курій // Ukrainian Scientists Worldwide. – Режим доступу: <http://usw.com.ua/profiles/blogs/iinternacionalizaciya-vischoyi>
3. Kahanec M. Higher Education Policy and Migration : The Role of International Student Mobility / M. Kahanec, R. Kralikova // CESifo DICE Report. – Vol. 9. – No. 4. – Winter 2011. – P. 20–27.